CEPOS NOTAT:

KOMMENTAR FRA CHEFØKONOM MADS LUNDBY HANSEN TIL VISMANDSRAPPORTEN, EFTERÅR 2017

10-10-2017

AF MADS LUNDBY HANSEN (21 23 79 52)

KAPITEL 1 - KONJUNKTURER OG OFFENTLIGE FINANSER

I år og næste år skønner vismændene, at væksten i BNP bliver på 2,3 pct., og væksten forventes herefter at udgøre godt 2 pct. frem til 2025. Vismændene vurderer, at der i de kommende år er udsigt til, at dansk økonomi får testet sin kapacitetsgrænse. Det forventes således, at BNP de kommende år kommer over det strukturelle niveau. Vismændene bemærker også, at indikatorerne på arbejdsmarkedet peger på et øget pres på arbejdsmarkedet. De konstaterer bl.a., at manglen på arbejdskraft i udvalgte brancher har været accelererende de seneste måneder, og at antallet af ledige stillinger har været støt stigende.

Vismændene gør opmærksom på, at pres på arbejdsmarkedet ikke er ensbetydende med overophedning. Hvis kapacitetsgrænsen fortsat testes på arbejdsmarkedet, vil det ifølge vismændene føre til et øget lønpres, der vil forværre konkurrenceevnen og dermed dæmpe efterspørgslen fra udlandet. Dermed mindskes presset på arbejdsmarkedet gennem økonomiens normale ligevægtsmekanismer, uden at det nødvendigvis medfører overophedning. Jeg er enig i denne betragtning. Det er vigtigt at undgå, at vi kommer tilbage til tidligere tiders fine-tuning og alt for diskretionære økonomiske politik. Faren kommer i øjeblikket måske ikke så meget fra finanspolitikken som fra tilfældig og uforudsigelig finansiel regulering.

Man må undre sig over, at vismændene ikke anbefaler nye arbejdsmarkedsreformer, der øger arbejdsudbuddet. Det ville øge økonomiens kapacitetsgrænse og vækstpotentiale. Hvis man ikke vil anbefale specifikke reformer, kunne man angive forskellige reform-muligheder, der kunne øge arbejdsudbud og kapacitetsgrænse. Fordele og ulemper ved disse reformer kunne så belyses. I de kommende år vil politikerne formentlig af Finansministeriet blive stillet over for et trade-off mellem finanspolitisk stramning eller arbejdsudbudsreformer. Også i den forbindelse er det relevant for politikerne at kende til reformmuligheder.

Vismændene vurderer, at finanspolitikken vil dæmpe aktiviteten de kommende år og reducere BNP-væksten med 0,3 pct. og 0,4 pct. i 2017 hhv. 2018. Vismændene vurderer i øvrigt, at finanspolitikken stramhedsgrad er passende i forhold til konjunktursituationen. Vismændene fraråder, at finanspolitikken lempes af hensyn til både budgetloven og konjunkturerne. I den forbindelse kunne vismændene gøre opmærksom på, at såfremt offentligt forbrug erstattes af lavere skat, så reduceres aktivitetseffekten ifølge DØRS' egne beregninger på kort sigt, ligesom det øger den strukturelle beskæftigelse på langt sigt.

Vismændene vurderer, at de offentlige finanser er sunde. Formandskabet vurderer, at det strukturelle underskud i 2018 vil udgøre 0,6 pct. af BNP, hvor underskudsgrænsen i budgetloven udgør 0,5 pct. af BNP. I maj 2017 vurderede vismændene, at det strukturelle underskud ville udgø-

re 0,2 pct. af BNP. Vismændene vurderer ikke, at det større underskud skyldes ny politik, men tekniske forhold i konjunkturvurderingen. Finansministeriet vurderer det strukturelle underskud til at udgøre 0,3 pct. af BNP i 2018. Det er Finansministeriets vurdering, der er den afgørende i forhold til overholdelse af budgetloven.

Vismændene vurderer, at der er udsigt til en strukturel forbedring af den offentlige saldo frem mod 2025. I 2025 forventer man en offentlig saldo på 0,8 pct. af BNP (17 mia. kr.), mens regeringen i 2025 forventer en offentlig saldo på 0,0 pct. af BNP. Lægges vismændenes vurdering til grund, så udgør råderummet (til højere offentlige udgifter eller lavere skat) frem til 2025 ca. 49 mia. kr. (hvor regeringen ifølge vismændene budgetterer med et råderum på 32 mia. kr.). For et råderum på 49 mia. kr. kan der indføres en flad skat på 36 pct., såfremt hele råderummet anvendes på lavere skat. Nulvæksten i det offentlige forbrug ville betyde, at Danmark i 2025 ville have det 7. største offentlige forbrug som andel af BNP ud af 35 OECD-lande.

Vismændene skønner, at der i 2018 og 2019 vil være balance på den faktiske offentlige saldo (-0,1 pct. af BNP hhv. 0,0 pct. af BNP).

Vismændene gør opmærksom på, at regeringen ikke har indregnet dynamiske effekter af offentligt forbrug i sin skattereform. Når der ikke indregnes dynamiske effekter af ændringer i det offentlige forbrug, men af ændringer i skatterne, er der ifølge vismændene risiko for, at vurderingen af skattereformers arbejdsudbudsvirkninger og finansiering bliver skæve. Det skal her bemærkes, at de dynamiske effekter af offentligt forbrug kan være både negative og positive. Dette fremgik også af vismandsrapporten fra maj 2017. Så arbejdsudbudsvirkningen af VLAKs skattereform kan være overvurderet såvel som undervurderet. Det anbefales, at vismændene fremadrettet gør opmærksom på denne usikkerhed om "fortegnet" på adfærdseffekten af det offentlige forbrug, og at fortegnet kan være forskelligt for forskellige former for offentligt forbrug. Finansministeriet har særdeles svært ved at beregne dynamiske effekter af offentligt forbrug, da der stort set ikke findes effektstudier på danske data. I det perspektiv er det fornuftigt at indregne en effekt på 0, når der regnes på ændringer i det offentlige forbrug.

Vismændene gør opmærksom på, at den seneste pensionsaftale gør pensionssystemet mere indviklet, hvilket jeg er enig i. Det nye fradrag er unødigt kompliceret (det afhænger af, om man har mere eller mindre end 15 år til pensionsalder). Samtidig foretrækker vismændene, at topskatteydere ikke får et ekstra pensionsfradrag. Dette er et kritisabelt forslag fra vismændene. Hvis et ekstra pensionsfradrag på fx 15 pct. målrettes ikke-topskatteydere, svarer det de facto til en nedsættelse af topskattegrænsen med ca. 70.000 kr. for en person, der indbetaler 12 pct. af sin løn til pensionen. Følges vismændenes forslag, bliver skattesystemet endnu mere kompliceret, ligesom topskattegrænsen reduceres (hvilket reducerer arbejdsudbuddet).

Jeg er enig med i vismændene i, at det ikke er dokumenteret, at der er økonomisk belæg for en erhvervsstøtteordning som boligjobordningen, der nu af regeringen foreslås ændret til en hjemmeserviceordning.

Formandsskabet påpeger, at de voksende omkostninger for realkreditlåntagere kan skyldes både øget regulering og manglende konkurrence, hvilket jo imidlertid også i høj grad kan henføres

til reguleringen. Det er svært at se, hvad der ellers skulle have ændret sig de senere år. Det er vigtigt at understrege, at regulering også har en omkostning. Samtidig kan der være grund til at stille spørgsmålstegn ved, om den finansielle regulering hænger tilstrækkelig godt sammen efter successive stramninger. Det eftersyn af den samlede finansielle regulering, som regeringen har annonceret i regeringsgrundlaget, bør gennemføres snarest, og før der kommer yderligere regulering til.

Formandsskabet påpeger, at reguleringen har øget egenkapitalen i den finansielle sektor. Det kan være udmærket, men det skal erindres, at når øget egenkapital medfører højere omkostninger, skyldes det i høj grad selskabsskatten og dens ekstrabeskatning af netop egenkapital. Det er en selvstændig grund til at få sænket selskabsskatten. Lavere selskabsskat aktualiseres yderligere af de mange nedsættelser i nøglelande omkring os.

KAPITEL 2 – LANGVARIGT OFFENTLIGT FORSØRGEDE

Vismændene konstaterer, at antallet af langvarigt forsørgede i 2016 udgør 395.000 personer svarende til 13,4 pct.point. Det er et fald på godt 1 pct.point siden 2000. Det største fald i andelen af offentligt forsørgede er sket for de 60-64 årige samt blandt indvandrere. Reformer af efterløn, integrationsydelse og kontanthjælp har medvirket hertil. Ufaglærtes forsørgelsesandel er steget siden 2000, hvilket ifølge vismændene kan skyldes, at flere og flere bliver uddannet, og de mindst ressourcestærke er de tilbageværende ufaglærte. Vismændene konkluderer, at ikke-vestlige indvandrere har en overnormal risiko for at være på overførselsindkomst i lang tid. Det samme gælder ufaglærte.

Vismændene foretager en gennemgang af undersøgelser af effekter på beskæftigelsen af at nedsætte/stramme offentlige overførselsindkomster. Vismændene konkluderer på den baggrund, at diverse konkrete reformer/stramninger af overførselsindkomster har haft positiv effekt på beskæftigelsen. Det drejer sig om dagpenge, starthjælp, kontanthjælp, efterløn, førtidspension og sygedagpenge. Dette er i overensstemmelse med økonomisk teori, der tilsiger, at en lavere kompensationsgrad (i bred forstand) øger beskæftigelsen.

Vismændene indikerer, at der kan være mulighed for, at ydelserne er blevet så stramme for nogle grupper, at yderligere stramninger ikke vil have en effekt. Dette vurderer jeg som værende usandsynligt.

Da der er ca. 400.000 personer eller 13 pct. i den erhvervsaktive alder, der er langvarigt offentligt forsørgede, havde det være interessant, hvis vismændene havde skitseret en række reformer, der kunne nedbringe antallet af langvarigt forsørgede, og samtidig belyst fordele og ulemper ved disse reformer.

KAPITEL 3 – BRANCHEFORSKYDNINGER OG VÆKSTUDSIGTER

Vismændene analyserer, om der er Baumols syge i den private sektor. Dvs. at sektorer, der har en lav produktivitetsvækst, kommer til at fylde mere og mere i økonomien. Vismændene finder, at det ikke har været tilfældet siden 1966. Vismændene forklarer det bl.a. med, at udenrigshandlen udgør en stor og stigende andel af dansk økonomi. Eksportsektoren afsætter på verdensmarkedet, hvor der er stort konkurrence- og prispres. Det tilskynder til høj produktivitetsvækst i eksportsektoren, herunder i industrien og landbruget.

Vismændene konkluderer også, at såfremt der havde været Baumols syge, ville det ikke være et problem, medmindre det skyldes markedsfejl eller politikfejl. Såfremt der er sådanne politik- og markedsfejl, anbefaler vismændene med rette, at disse fejl bliver afhjulpet.

Vismændene skriver, at der de kommende år er risiko for Baumols syge. Set fra et vækstperspektiv bør man derfor fjerne politiske hindringer for produktivitet i f.eks. servicesektoren.

I Danmark med en stor offentlig sektor er der desuden særlig risiko for, at Baumols syge vil drive de offentlige udgifter i vejret. Det taler for produktivitetskrav til den offentlige sektor samt at udnytte det betydelige potentiale ved konkurrenceudsættelse, herunder udlicitering. Højere produktivitet kan helt eller delvist erstatte den budgetterede vækst i det offentlige forbrug.